

כ ע"ב

[א] גמ' קנים שאגדן - אין, גירסת הרא"ש, אבל הרי"ף ורמב"ם גרסי כל האי שמעתתא בהיפך מגירסת הרא"ש.

אור אליהו

מסתברא. איתמר נמי. אמר רב כהנא אמר רב קנים שאגדן צריכין רוב¹⁸. ולפי גירסא זו יוצא שלגבי קנים רב הונא סובר שאגדן אין צריכים רוב, ורב כהנא ורב חסדא סוברים שאגדן צריכים רוב. ולפי זה צריך לפסוק להלכה, שאגדן צריכים רוב, שהלכה כרב חסדא לגבי רב הונא, שהרי רב כהנא סובר כמוהו, ויחיד ורבים הלכה כרבים.

וכן מבואר ברמב"ם (סם): "היתה מדורה של קנים או של גרעינין אינו צריך להדליק הרוב, אלא כיון שהתחיל בהן האש קודם השבת מותר להשתמש בה, מפני שהאש נתלית בהן במהרה ואינו צריך לחתות, לפיכך אם אגד הקנים או הניח הגרעינין בחותלות הרי הן כעצים, וצריך שתעלה בהן שלהבת מאליה קודם השבת". ומבואר מדבריו שקנים אין צריכים רוב, ואם אגדן צריכים רוב, וכגירסת הרי"ף וכנ"ל¹⁹. ועיי' הערה²⁰.

[א] בגמ': "אמר רב הונא קנים אין צריכין רוב, אגדן צריכין רוב. גרעינין אין צריכין רוב, נתנן בחותלות צריכין רוב. מתקיף לה רב חסדא, אדרבה איפכא מסתברא. איתמר נמי אמר רב כהנא קנים שאגדן אין צריכין רוב". כך היא גירסת הרא"ש¹³ (א, מא)¹⁴. ולפי גירסא זו יוצא, שלגבי קנים רב הונא סובר שאגדן צריכים רוב, ורב כהנא ורב חסדא סוברים שאגדן אין צריכים רוב. ולפי זה, צריך לפסוק להלכה, שאגדן אין צריכים רוב¹⁵, שהלכה כרב חסדא לגבי רב הונא, שהרי רב כהנא סובר כמוהו, ויחיד ורבים הלכה כרבים¹⁶.

אבל הרי"ף (ח ע"ב) ורמב"ם (שבת ג, כא) גרסי כל האי שמעתתא, של קנים וגרעינים, בהיפך מגירסת הרא"ש¹⁷. וז"ל הרי"ף: "אמר רב יהודה קנים צריכין רוב, אגדן אין צריכין רוב. גרעינים צריכין רוב, נתנן בחותלות אין צריכין רוב. מתקיף לה רב חסדא אדרבה איפכא

15. וכן כתב רבינו יעקב בקיצור פסקי הרא"ש, וכן פסק בספרו ארבעה טורים (ונה): "וכן מדורה של קנים שאגדן ושל גרעיני תמרים שהם בסל אין צריכין רוב, אבל אם לא אגד הקנים, ולא נתן הגרעינים בסל צריכין רוב". והיינו כגירסת אביו הרא"ש וכמבואר בב"י.

16. ברכות ט ע"א ועוד.

17. וכן כתב רבינו בהגהותיו על הרא"ש (אות א): "אמר ר"ה קנים אין כו' - אבל הרי"ף גורס כל זה עד ורש"י, הכל בהיפך".

18. וכן היא הגירסא בכת"י פרידברג.

19. וכן מבואר במגיד משנה (סם) שכתב על דברי הרמב"ם: "שם אמר רב הונא קנים צריכין רוב, אגדן אין צריכין רוב כו' מתקיף לה רב חסדא אדרבה איפכא מסתברא. איתמר נמי אמר רב כהנא

13. הנה ברא"ש שלפנינו הגירסא: "גרעינין צריכין רוב. נתנן בחותלות אין צריכין רוב", אמנם לדעת רבינו יש לגרוס ברא"ש להיפך: "גרעינין אין צריכין רוב. נתנן בחותלות צריכין רוב". וכמו שכתב בביאורו לשו"ע (ונה, ג): "וט"ס ברא"ש שלפנינו וצ"ל בגרעינין כמו בקנים". כלומר, כמו שבקנים, לגירסת הרא"ש, בסתם אין צריכים רוב ואם אגדם צריכים רוב, הוא הדין לגבי גרעינים, בסתם אין צריכים רוב, ואם נתנם בחותלות צריכים רוב (שנתינה בחותלות דומה לאיגוד בקנים), וכן הגיה רבינו בהגהותיו על הרא"ש (אות ב).

14. וכן גירסת רש"י וכן נקט הריטב"א: "גירסת רש"י ז"ל אמר רב הונא קנים אין צריכין [רוב], אגדן צריכין רוב וכו'. ויש גורסין בהיפך, וגירסת רש"י עיקר".

[ב] שם לא אגדן א"צ רוב, גרעינין צריכין רוב. נתנן בחותלות אין צריכין רוב - תא"מ, הרי"ף ורא"ש לא גרסי כל זה.

אור אליהו

אגדן אין צריכין רוב. גרעינין צריכין רוב, נתנן בחותלות אין צריכין רוב - מחוקקות. והוסיף רבינו בגליון הש"ס שלו שהרי"ף ורא"ש לא גרסי כל זה. אלא גורסים רק: "אמר רב כהנא, קנים שאגדן צריכין רוב"²³. ולגירסא זו יוצא, שדברי רב כהנא נאמרו רק לגבי קנים. אלא שהרא"ש למד מזה, שכמו שלרב כהנא בקנים בסתם צריך רוב, ובאגדס אין צריך רוב, הוא הדין לגבי גרעינים שבסתם צריך רוב, ואם נתנם בחותלות אין צריך רוב, שאיגוד בקנים הוא כנתינה בחותלות בגרעינים²⁴.

[ב] שם בגמ': "אמר רב כהנא קנים שאגדן צריכין רוב, לא אגדן אין צריכין רוב, גרעינין צריכין רוב. נתנן בחותלות אין צריכין רוב", כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. ולפי גירסא זו יוצא שלרב כהנא יש הבדל בין קנים לגרעינים, שקנים שאגדן צריכין רוב, ואילו גרעינים שנתנם בחותלות אין צריכין רוב²¹. ונמצא לפי גירסא זו שדברי רב כהנא מסייעים לרב הונא מצד אחד, ולרב חסדא מצד שני²².

אמנם בש"ס של רבינו היו תיבות אלו: "לא

רב כהנא אמר קנים שאגדן צריכין רוב - כרב הונא, דלא עיילא בהן נורא, ולאבדורי לא חיישינן, דארוכין הן וכבדין. גרעינין שנתנן בחותלות אין צריכין רוב - כרב חסדא, שנוחין לידלק, אבל בלא חותלות מבדריין. וכן כתב הרא"ש (שם) לשיטת רש"י: "ורש"י גורס גירסא, אחרת ומחלק בין קנים לגרעינין".

²² ולכן לגירסת רש"י: "אמר רב הונא קנים אין צריכין רוב, אגדן צריכין רוב. גרעינין אין צריכין רוב, נתנן בחותלות צריכין רוב. מתקיף לה רב חסדא, אדרבה, איפכא מסתברא קנים מבדרין אגדן לא מבדרין, גרעינין מבדרין נתנן בחותלות לא מבדרין, איתמר נמי" - יוצא שבקנים מסייע רב כהנא לרב הונא, ובגרעינים מסייע רב כהנא לרב חסדא וכנ"ל הערה הקודמת. וכן כתב הב"י (שם): "ולפי גירסת רש"י קנים אינם צריכין רוב אגדן צריכין רוב, ובגרעינין היא איפכא, דצריכין רוב ואם נתנם בסלים אינם צריכין רוב".

²³ וכך היא הגירסא בכת"י פרידברג.
²⁴ כן מבואר ממה שפסק הטור לגבי גרעינים (כנ"ל הערה 15) שאם אגדס אין צריכין רוב, וזה נלמד ממה שכתב הרא"ש לגבי רש"י שמחלק בין קנים לגרעינים (כנ"ל הערה 21), ומבואר מזה

אמר רב קנים שאגדן צריכות רוב. עד כאן בגמרא לפי גרסת הגאונים וקצת ספרים, ולפיכך פסק רבינו כרב חסדא".

²⁰ כתב השו"ע (רנה, ג): "מדורה של זפת, ושל גפרית, ושל קש וגבבא אפילו לא אחז בהם האור אלא כל שהוא, שרי. וכן מדורה של קנים, ושל גרעיני תמרים כשהם מפוזרים. אבל אם הקנים אגודות, והגרעינים בסל, צריכים שיצית בהם האור עד שתהא השלהבת עולה מאליה, ויש אומרים בהיפך". ומבואר שבסתם פסק השו"ע כגירסת הרי"ף ורמב"ם, ובייש אומרים' הביא כגירסת הרא"ש. וכן מבואר בביאור רבינו לשו"ע שכתב: "וכן - לגירסת הרי"ף שם במילתיה דרב הונא בשניהם ברישא צריכין ובסיפא אין צריכין. ופסק כרב חסדא. והרא"ש גרס בהיפך וז"ש ויש אומרים". כלומר לגירסת הרי"ף ברב הונא, בין בקנים ובין בגרעינים, ברישא צריכין רוב ובסיפא באגדן אין צריכין רוב, וכיון שהלכה כרב חסדא, לכן באגדן צריכין רוב. ולרא"ש הוא להיפך ברישא אין צריכין רוב ובסיפא באגדן צריכין רוב, וכיון שהלכה כרב חסדא, לכן באגדן אין צריכין רוב.
²¹ וכן מבואר ברש"י שגרס כגירסא שלפנינו:

[ג] שם גבינה - גירסת הרי"ף קירא.

כא ע"א

[א] גמ' בירה - מגורה, גירסת רי"ף ויש"פ, וכן בתוספתא.

אור אליהו

לאורה, בין על גבי קרקע, בין על גבי בירה, ולא אסרו אלא לעשות מהן פתילה לנר בלבד". כך היא הגירסא שלפנינו בגמ' 29. אמנם בגליון הש"ס של רבינו כתב **מגורה**, והיינו שצריך לומר מגורה במקום כירה: "בין על גבי קרקע, בין על גבי מגורה". וכן היא גירסת רי"ף (ח ע"ב) **ושאר פוסקים** 30, וכן היא הגירסא **בתוספתא** 31 (שבת ב, ב): "כל אילו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מותר לעשותן מדורה, בין על גבי הארץ, בין על גבי מגורה, בין להתחמם כנגדן, בין להשתמש לאורן, ולא אמרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד" 32.

[ג] שם בגמ': "תני רב יוסף, ארבע מדורות אין צריכין רוב: של זפת, ושל גפרית, ושל גבינה ושל רבב", כך היא הגירסא שלפנינו בגמ' 25. ולכאורה גירסא זו קצת קשה, שכן גבינה אינה דומה לשאר הדברים המנויים, זפת, גפרית ורבב, שהם דברים הנדלקים מהר כאש 26. אמנם גירסת הרי"ף 27 (ח ע"ב) היא: "תני רב יוסף, ארבע מדורות אין צריכין רוב: של זפת, ושל גפרית, ושל קירא ושל רבב". וקירא היינו שעווה 28.

[א] בגמ': "תנו רבנן, כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת, אבל עושין מהן מדורה, בין להתחמם כנגדה, בין להשתמש

ולא כן בהגהות רבינו על הרא"ש (אות ד) הגיה שצריך לומר "קירא" במקום "גבבא". 28. כן כתב הרי"ן (שם), ולגבי "רבב" פירש הרי"ן "שומן". אמנם רש"י (ד"ה רבב) כתב: "רבב - שומן ושעווה וכל דבר הניתך". 29. וכן מבואר שגרס בגמ' בחסדי דוד (על התוספתא שם), אלא שהעיר שבתוספתא הגירסא "מגורה". 30. וכן הוא בר"ח, רמב"ם (שבת ג, יט), רא"ש (ב, א), מאירי (כ ע"ב), ראב"ה (א שבת, קצט), רבינו ירוחם (תא"ו נתיב יב ב, סו), וכן הוא בשו"ע (רנה, א): "וכשהודלקה כשיעור, יכול להתחמם כנגדה בשבת ולהשתמש לאורה, בין אם הוא על גבי קרקע או על גבי **המגורה**, ואפילו היא מדברים שאין עושין מהם פתילה לשבת". וכתב רבינו שם בביאורו: "על גבי המגורה - כגירסת הרי"ף וכן הוא בתוספתא". וכן הוא בכת"י פרידברג ומינכן 95. ועיי' בדברות משה (שבת עמ' תנד) מה שכתב לבאר את שתי הגירסאות. 31. וכן הוא במדרש שכל טוב (בשלח טז). 32. כך הוא אכן בתוספתא שלפנינו, אמנם

שלא"ש אין חילוק בין קנים לגרעינים. ולפי זה מובן מדוע כתב רבינו שיש טעות סופר בדברי הרא"ש לגבי גרעינים (כנ"ל הערה 13) ודו"ק. וכן מבואר ברמב"ם (שם) שלא מחלק בין קנים לגרעינים, אם כן משמע שגם הוא לא גרס בגמ': "לא אגדן אין צריכין רוב, גרעינין צריכין רוב. נתנן בחותלות אין צריכין רוב". 25. וכן גרסו: רבינו חננאל, הערוך (ערוך רבב) וחכמת שלמה. וכן הוא בכת"י מינכן 95 ווטיקן 127. 26. כמו שכתב הרי"ן (על הרי"ף ח ע"ב): "ארבע מדורות אין צריכין רוב - דמיד שהתחילו לידלק נדלקין כולן והולכין". 27. וכן גרסו: רמב"ם (ג, כב), מגיד משנה (שם), ר"ן (שם), מאירי, ספר העתים (סימן ח), רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה יב, ג) ופסקי רי"ד. וברא"ש (א, מא) הגירסא היא: "של גפת, ושל גפרית, ושל רבב ושל **גבבא**". היינו שגרס "גבבא" במקום "גבינה". ולכאורה גירסא זו קשה, הרי מיד אחר כך אמרו בגמ': "במתניתא תנא, אף של קש ושל **גבבא**".

ע"ב

[א] גמ' להשתמש לאורה - תא"מ.

אור אליהו

וכאן שמדליק את נר חנוכה על שולחנו³⁶, אם לא ידליק נר אחרת, נמצא שהוא משתמש לאור נר חנוכה³⁷. ועוד משמע לפי גירסא זו, שרק אם רוצה להשתמש לאורה צריך להדליק נר אחרת. אמנם רבינו סובר, שלרוב מותר להשתמש לאור נר חנוכה³⁸, אם כן, על כרחך הטעם שצריך להדליק נר אחרת, הוא לא כדי שלא ישתמש לאור נר חנוכה, אלא הטעם הוא כדי לעשות היכר, שהנר שהדליק על שולחנו הוא לצורך מצווה ולא כדי להשתמש לאורה³⁹. ולפי גירסת רבינו מבואר, שגם אם לא רוצה

[א] בגמ': "ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו. אמר רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה, ואי איכא מדורה לא צריך, ואי אדם חשוב הוא, אף על גב דאיכא מדורה צריך נר אחרת". כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'³³. אמנם בש"ס של רבינו היו תיבות אלו של "להשתמש לאורה" - מחוקות³⁴, וכך צריך לומר: "אמר רבא צריך נר אחרת, ואי איכא מדורה לא צריך" כו'.

ונראה הטעם, שלפי הגירסא שלפנינו מבואר, שהטעם שצריך להדליק נר אחרת, הוא משום שאסור להשתמש לאור נר חנוכה³⁵,

במניחה על שולחנו, אבל כל שמניחה סמוך לפתח, אין צריך לנר אחרת, אף על פי שעומד לו לשם, הואיל ואינו בא להשתמש לאורה לאיזה תשמיש".³⁷ כן כתב הריטב"א: "אמר רבא וצריך נר אחרת להשתמש לאורה - פירוש כדי שלא ישתמש לאור [נר] חנוכה כלל ואפילו לשוח" כו'. וכן מבואר ברשב"א, שכן מגמ' זו הוכיח הרשב"א שדעת רבא שאסור להשתמש לאורה: "והלכתא כמאן דאמר אסור להשתמש לאורה כו' ורבא נמי דהוא בתרא הכי סבירא ליה, כדמוכח בסמוך, דאמר וצריך נר אחרת להשתמש לאורה".

38. וכן מבואר בביאורו לשו"ע (רסד, א): "דהא רבא סבירא ליה דמותר להשתמש לאורה" ע"ש.
39. וכן כתב בנתן פריו (חנוכה ע"מ פז) בהסבר הגהת רבינו: "ובהנהגות הגר"א מוחק תיבות אלו. וכנראה שטעמו, משום שעל פי פירושו של רש"י ז"ל טעמו של הנר האחרת הוא משום היכרא, ולא משום שרוצה להשתמש לאורה". וכעין זה כתב בפרי חדש (תרעג, א): "והאי דקאמר רבא וצריך נר אחרת להשתמש לאורה, ופירש רש"י משום היכר, יש לומר משום דסבירא ליה לרבא דמותר להשתמש לאורה" כו'. וביאר בברכת אברהם

בהנהגות רבינו על התוספתא (שם אות ג) כתב להגיה שצריך לומר "כירה" במקום "מנורה", וצ"ע שהוא היפך ממה שהגיה רבינו כאן. וכבר תמה על זה בספר ללשונות הרמב"ם (א ע"מ ריז), ועיין בהקדמה הערה 18.

33. וכן גרסו: בה"ג (ט הלכות חנוכה ע"מ קנו), רי"ף (ט ע"ב), רא"ש (ב, ד), רשב"א, ריטב"א, ר"ן, מרדכי (פיק ב רסט ועוד).

34. וכן הוא בספר מאיר עיני חכמים (שער יא, ד). ובכת"י פרידברג הגירסא: "וצריך נר אחרת לתשמישתו". ובביאור רבינו לשו"ע משמע שגרס כגירסא שלפנינו, שז"ל השו"ע (תרעג, א): "ונוהגים להדליק נר נוסף, כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו שהודלק אחרון". וכתב שם רבינו: "ונוהגין להדליק - שם וצריך נר אחרת כו'". וממה שכתב רבינו כו' משמע קצת שכוונתו לתיבות "להשתמש לאורה" וצ"ע.

35. עיין הערה 37 שכן מבואר מכמה ראשונים, שהטעם שלרבא צריך נר אחרת, הוא משום שסובר שאסור להשתמש לאורה.

36. כך משמע מהקשר הדברים של רבא, וכן מבואר בביאור הלכה (תרעא, ה): "ונראה, דוקא

[ב] שם ודלא להתענות בהון - תא"מ.

אור אליהו

צריך לומר: "דתנו רבנן, בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון, שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל" כו'.

והטעם נראה, שהרי במגילת תענית חלק מהימים המנויים שם אסורים רק בתענית ומותרים בהספד, ובחלק מהימים אסורים גם בהספד⁴², אם כן, כיון שכתוב לגבי חנוכה "דלא למספד בהון", כל שכן⁴³ שאסור

להשתמש לאורה, מכל מקום צריך נר אחרת משום היכר⁴⁰.

[ב] שם בגמ': "מאי חנוכה, דתנו רבנן, בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון, ודלא להתענות בהון, שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל" כו'. כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. אמנם בש"ס של רבינו היו **תיבות אלה** של: "ודלא להתענות בהון" - מחוקות⁴¹, וכך

נאמר שהדלקת הנר האחרת הוא משום היכר קשה באמת הלשון "להשתמש לאורה", אלא שלא היה נראה לו להגיה כרבינו, לכן כתב לתרץ דברי הגמ' בכמה אופנים: "אם נאמר דס"ל באמת מותר להשתמש לאורה, כרב הונא ורב חסדא, רק הכא לא תהוי היכר צריך נר אחרת (והכי משמע ברש"י ד"ה נר אחרת שכתב לעשות היכר לדבר), קשה לפי זה הלשון 'להשתמש לאורה' דקאמר, דהרי להשתמש מותר, וכבר כתבתי דחדשים מקרוב באו ומחקו הנך ב' תיבות להשתמש לאורה, וקשה לשבש כל הספרים, ש"ס וספרי הרי"ף ורא"ש".

40. וכן כתבו לבאר הגהת רבינו: בספר זה מצאתי, קובץ מסורה (יב עמ' י בשם הגר"ד טולובצ'יק זצ"ל) ומילי דשבתא.

41. וכן הוא במגילת תענית (פרק ט), שאילתות (וישלה כו), בה"ג (סימן ט), סמ"ג (עשין סמ"ג דרבנן ה), העיטור (עשרת הדברות הלכות חנוכה קיד א), אור זרוע (הלכות חנוכה שכא), תניא (לה), שבלי הלקט (קפד), מגיד משנה (חנוכה ג, א), ידי אליהו (שם).

42. כמו שכתוב בתחילת מגילת תענית: "אלין יומיא דילא לאתענאה בהון, ומקצתהון דילא למספד בהון".

43. וכמו שאמרו (מגילה ה ע"ב) לגבי פורים: "והכתיב במגילת תענית, את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון, דלא למספד

(ארלנר), שהרי רש"י כתב לעיל (ד"ה ואסור להשתמש לאורה) שהטעם של מאן דאמר אסור להשתמש לאורה, הוא כדי שיהיה היכר שהוא נר של מצוה, ואם כן, לרבא שסובר שמותר להשתמש לאורה, איזה היכר יהיה לו שהוא נר מצוה, על כן כתב רש"י שההיכר הוא בזה שמדליק נר אחרת. וכן מבואר בביאור רבינו לשו"ע (רסד, א) בביאור שיטת רש"י: "אבל לפרש"י שם דמשום היכר לא מוכח מידי, וטעמו של רש"י, דהא רבא סבירא ליה דמותר להשתמש לאורה".

ואח"כ הוסיף הפר"ח (שם) שגם אם נאמר שרבא סובר שאסור להשתמש לאורה, מכל מקום הלכה זו אמר רבא אפילו למאן דאמר שמותר להשתמש לאורה: "ואפילו תימא דלרב הונא קאמר וליה לא סבירא ליה, לא קשיא דרבא מילתא פסיקתא קא משמע לן לכולי עלמא, [ד]אפילו למאן דאמר מותר להשתמש לאורה צריך נר אחר להשתמש לאורה משום היכר, כנ"ל ודוק". וכעין זה בבעל המאור (ט ע"א): "ולעולם צריך שתהא נר אחרת עמו בבית קבוע לכל תשמישיו כדרבא, דאמר רבא וצריך נר אחרת להשתמש לאורה. ואפילו מאן דאמר מותר להשתמש לאורה כל תשמיש שבעולם, בהא דרבא מודה שצריך נר אחרת, שלא יהא הרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה". ועיין בחידושי מהרצ"א שמבואר מדבריו, שאם

כב ע"א

[א] גמ' סלע של - תא"מ.

אור אליהו

אמנם בש"ס של רבינו היו **תיבות אלו** של "סלע של" - מחוקות⁴⁶, וכך צריך לומר: "מתיב רב אויא: מעשר שני, אין שוקלין כנגדו דנרי זהב, ואפילו לחלל עליו מעשר שני אחר". ולפי גירסא זו, רק פירות מעשר שני אסור לשקול כנגדם, אבל מטבע שחילל עליו פירות מעשר שני מותר לשקול כנגדו⁴⁷. ועיין הערה⁴⁸.

להתענות בהן, ולפיכך תיבות "ודלא להתענות בהון" הן מיותרות⁴⁴.

[א] בגמ': "מתיב רב אויא: **סלע של** מעשר שני, אין שוקלין כנגדו דנרי זהב, ואפילו לחלל עליו מעשר שני אחר" כו'. כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. ומבואר לגירסא זו, שאפילו מטבע של סלע שחילל עליו פירות מעשר שני אסור לשקול כנגדו⁴⁵.

46. וכן היא הגירסא במשנה (מעשר שני א, א): "מעשר שני אין מוכרין אותו, ואין ממשכנין אותו, ואין מחליפין אותו, ולא שוקלין כנגדו". וכן הוא בתוספתא (מעשר שני א, א). וכן היא הגירסא בגמ' בכתב יד פרידברג. וכן נראה שגרס הר"ש (מעשר שני א, א): "וטעמא משום בזוי מצוה כדמוכח בפרק במה מדליקין (דף כב ב) דאמרינן התם מעשר שני אין שוקלין כנגדו דינרי זהב, ואפילו לחלל עליהן מעשר שני, שמא לא יכוין משקלותיו ומפיק להו לחולין" (אמנם מבואר שם בדבריו שגם סלע של מעשר שני אין לשקול כנגדו מעות של חולין). וכן נראה שגרס הרשב"א (כא ע"ב): "ועוד ליקשו עליהו מהא דתניא לקמן, מעשר שני אין שוקלין כנגדו דינרי זהב". וכן הוא במאירי, לחם משנה ומהר"י קורקוס (עיין הערה הבאה).

והרש"ש כתב שמרש"י מבואר שלא גרס "סלע של", ונראה שדייק ממה שכתב רש"י: "דינרין שחילל עליהם מעשר שני" ע"ש, ומכל מקום פירש שהכוונה **למטבע** של מעשר שני ולא פירות מעשר שני עצמם.

47. כך מבואר במאירי: "וטעם האיסור, משום גזירה שמא יכוין ממנו משקולת, כלומר, אחר שהתחיל לשקול בהן יצניעם לצורך משקולת כשיצטרך לו לשקול פעם אחרת, אחר שמצאם מכוונים למשקל הצריך לו, ויתחסרו הפירות, וכששוקל בהם פעם אחרת נמצא מוציא מעשר לחולין בפחות מדמיו". ומבואר שדוקא פירות

בהון". ואף על פי כן אסור גם בתענית מק"ו (רמב"ם מגילה ב, יג). וכן אמרו (ילקוט שמעוני אסתר תתנו) לגבי החג שהיה בעבר בחודש ניסן: "ענה מרדכי ואמר לאסתר, איני יכול לבטל מגלת תענית שכתוב בה, מר"ח ניסן ועד יומין י"ח **דלא למספד בהון**, ואת אמרת גזור **תענית** בי"ד ובט"ו ובי"ו שקרב עומר התנופה". ומבואר שחג זה היה אסור גם בתענית, אף על פי שנזכר בו רק איסור הספד.

44. וכן כתב בדקדוקי סופרים (אות מ): "ובאמת הוא מיותר". וכן כתוב בתוספות חדשים (על מסכת תענית שם): "ובגמ' קתני גם דלא להתענאה, ואין מן הצורך, דקל וחומר דלא להתענאה מדלא למספד, ודלא כרבינו אפרים, עיין מה שכתבתי בריש מסכתן". וכן קצת משמע ברוקח (רכה) שגרס כן בגמ', אלא **שהשמיט תיבות אלו**, כשהביא את הגמ' להלכה: "ת"ר בכ"ה בכסליו יומין דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון וכו' כשנכנסו יונים". ואכן לא גרסו תיבות "ודלא להתענות בהון" בכתבי היד: פרידברג, מינכן 95 וקטע גניזה קמברידג' (T-S AS 94.352). 45. וכן מבואר ברש"י (כב ע"ב): "מעשר שני - דינרין שחילל עליהם מעשר שני, אין שוקלין כנגדו דינרין של חולין, לראות שיהיו שלימים". ובטעם האיסור כתב רש"י: "לא יכוין משקלותיו - שמא לא ימצאם טובים, או ימצאם יתירים, ויחוס עליהן ולא יחלל המעשר עליהן, ונמצא שביזה המעשר שלא לצורך. ומפיק להו לחולין - כלומר: יניחם בחוליהן כמו שהן".